

İletişim

Zihinlerdeki Çatışma: **Bilişsel Savaş**

Savaş, gelişmiş teknolojilerin toplumun her kesimi tarafından kolayca erişilebilir hale gelmesi ve küresel bağlantıların artışıyla birlikte klasik anlamından uzaklaşmakta ve zihinlerde yeni çatışma alanları yaratmaktadır. Bu durum, bireylerin algılarının ve düşünce süreçlerinin savaşın bir parçası haline geldiği bilişsel savaş konseptiyle doğrudan ilişkilidir.

Bilişsel savaş nedir?

Bilişsel terimi, bilişten türeyen, zihinsel işlem veya anlama sürecini ifade eder. Bu kavram, insan karar alma süreçlerini etkileyen bilinçaltı ve duygusal faktörler dahil, entelektüel işlevin tüm yönlerini kapsar.

Savaş, klasik anlamda devletler, hükümetler, örgütler ya da diğer organizasyonlar arasındaki silahlı çatışmayı ifade etmektedir. Ancak günümüzde, savaşın niteliği ve katılımcılarına yönelik belirsizlikler artmıştır. Bu belirsizlikler, savaşın yalnızca fiziksel değil, bilişsel alanlara da yayıldığını gösteriyor.

Bilişsel savaş, stratejik hedeflere ulaşmak ve rakip üzerinde üstünlük sağlamak amacıyla bireylerin ve grupların bilişlerini etkileyen, koruyan veya bozarak tutum ve davranışlarını değiştirmeyi hedefleyen faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Bu süreç, diğer güç araçlarıyla eşgüdümlü bir şekilde yürütülür. Bilişsel savaşta içinde bulunulan dönem, toplumun demografik özellikleri, tarihi, değerleri ve inançları hedeflere ulaşmada belirleyici rol oynar.

Bilişsel savaşta, bireylerin algı ve tutumları hedef alınarak karar alma süreçlerinin manipüle edilmesi amaçlanır. Günümüzde modern savaş, sadece cephe çatışmalarını içermez; bilgi savaşı (*information warfare*) gibi hibrit tehditlerle birleşerek, kötü niyetli aktörlerin silahlı çatışma eşiğinin altındaki "gri bölge"de faaliyet

göstermesini sağlar. Bilişsel savaş terimi, özellikle Rusya-Ukrayna savaşı sırasında, dijital bilgi akışı ve algı yönetimi üzerinden yürütülen çatışmalarla tekrar gündeme gelmiştir.

Bilişsel savaş; siber teknolojiler, enformasyon, psikoloji ve sosyal mühendislik becerilerini kullanır. Bu beceriler, diğer güç araçları ile uyumlu bir şekilde bir araya getirilerek bireylerin veya toplumların bilişlerini etkilemek, mevcut bilişi korumak ya da zayıflatmak amacıyla kullanılır. Bu süreç, kötü niyetli aktörlerin, bireylerin veya toplumların tutum ve davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmesini sağlar.

Başarılı bir şekilde uygulandığında bilişsel savaş, insanların korkuları, istekleri ve sadakatlerini istismar ederek toplumda panik ortamı yaratabilir. Ayrıca bireylerin belirli gruplara ilişkin algılarından yararlanarak psikolojik dış gruplar oluşturabilir. Bu süreçte algıları, inançları, değerleri ve farkındalık düzeylerini etkileyebilir; gerçeği sahteden ayırt etme becerilerini zayıflatır, zihinsel dayanıklılığı bozabilir ve medyaya olan güveni sarsabilir. Tüm bunlar, toplumun bütünlüğüne zarar vererek kötü niyetli aktörlere karşı direnci kırabilir. Sonuç olarak, düşmanın daha az veya hiç kuvvet kullanmadan toplumu sindirmesi ve kendi ajandasını başarıya ulaştırması mümkün hale gelebilir.

Bilişsel savaş yöntemleri ve hedefleri

Bilişsel savaş kapsamında dezenformasyon, misinformasyon, kamuoyu şekillendirme, yalan haber üretimi ve yayılması, sosyal mühendislik, algı yönetimi ve propaganda gibi birçok kampanya yürütülebilir. Ancak bu kampanyaların en başarılılarından biri, kötü niyetli aktörlerin amaçlarını ve kökenlerini gizlemelelerine dayanır. Bu yöntemle, aktörler toplum içerisinde biri gibi görünerek bireyleri daha kolay etkileyebilir ve bilginin doğruluğuna duyulan güveni artırabilir.

Bilişsel savaşta kullanılan bilginin gerçek olması zorunlu değildir. Deepfake teknolojileriyle üretilen fotoğraf, video, metin ve sahte haberler de bireylerin ve toplumun bilişsel süreçlerini etkileyen güçlü araçlardır.

Bilişsel operasyonların amaçları ve süresi

Bilişsel operasyonlar kısa vadeli etkiler yaratabileceği gibi, onlarca yıla yayılabilecek şekilde uzun vadeli planlarla da yürütülebilir. Bu operasyonlar, askeri

müdahaleleri önlemekten devletin yasama, yürütme ve yargı organlarına etki etmeye; demokratik süreçlere zarar vermekten, kamuoyunda algı değişikliği yaratmaya kadar geniş bir yelpazede hedeflere odaklanabilir. Ayrıca eğitim, sağlık ve bilim gibi temel kurumlara duyulan güveni baltalamak, toplumdaki birliği bozmak ve ülkeler arası ittifaklara zarar vermek gibi uzun vadeli stratejiler de bilişsel savaşın temel hedefleri arasındadır.

Kötü niyetli aktörlerin hedefleri

Bilişsel savaşlarda kötü niyetli aktörlerin iki ana hedefi vardır: Bireyleri ve toplumu resmî bilgi kaynaklarından uzaklaştırmak ve resmî devlet kurumlarına olan güveni zayıflatmak. Bu aktörler, resmî kuruluşların dış koşullara, saldırılara veya felaketlere yeterli şekilde yanıt verme kapasitesine duyulan inancı da sarsmayı amaçlar. Bu hedefler doğrultusunda, toplumun psikolojik dayanıklılığı azaltılarak düşman aktörlerin avantaj elde etmesi sağlanır.

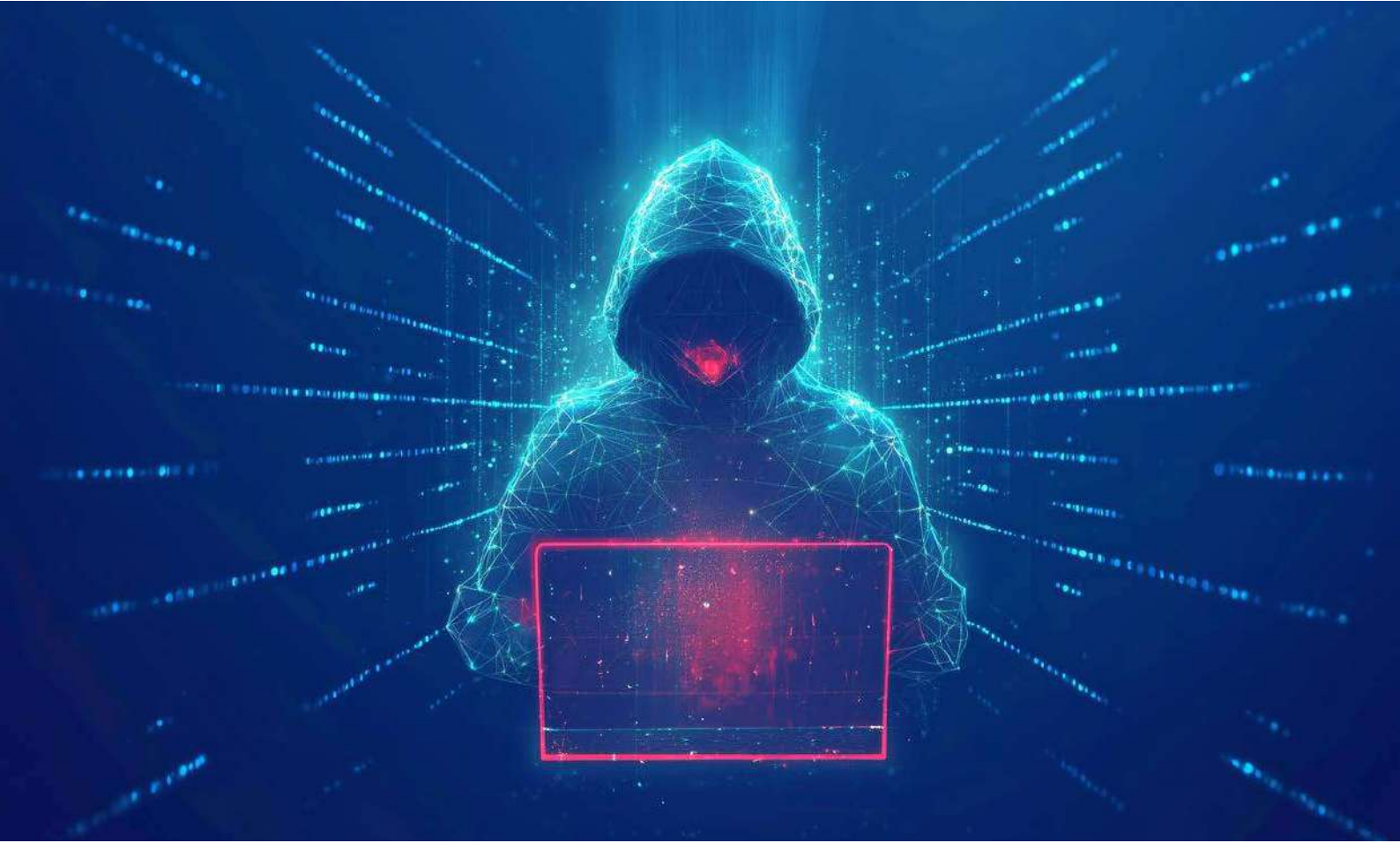
Sosyal medya ve bilişsel savaş

Bilişsel savaşta sosyal medya, mesajlaşma uygulamaları, radyo, televizyon, arama motorları ve mobil cihaz teknolojileri yoğun bir şekilde kullanılır. Özellikle sosyal medya platformlarında, kullanıcı verilerinin anlamlı çıktılara dönüştürülmesiyle oluşturulan kişiselleştirilmiş algoritmalar, yankı odaları ve filtre balonlarının oluşmasına yol açabilir. Bu algoritmalar, kullanıcıların sosyal ağlarda daha fazla vakit geçirmesini sağlamak için ilgi duyduğu içeriklerle sıkça karşılaşmasını hedefler. Sonuç olarak, kullanıcılar benzer içeriklerle etkileşime giren bireyler, gruplar ve sayfalarla daha sık karşılaşır. Bu durum, farklı görüşlerin görünmez hale gelmesine ve benzer düşüncelerin sürekli pekiştirilmesine sebep olabilir. Zamanla, belirli bir fikir etrafında küçük ve homojen toplumların oluşması mümkün hale gelir. Bu gruplar genellikle farklı fikirlere kapalıdır ve en uç durumda, iç grup-dış grup yanlılığı gibi sosyal ayrımsmalara yol açabilir. Bu sosyal

dinamikler, toplumun birliğini zayıflatabilir ve kaos ortamı yaratabilir.

Kötü niyetli aktörler ve sosyal medya kullanımı

Sosyal medya platformları, kötü niyetli aktörler için kritik bir ortamdır. Bu platformların hızlı erişim, anonimlik, kolay içerik üretimi ve geniş kitlelere hızlı yayılma gibi özellikleri, bilişsel savaş operasyonları için ideal bir zemin oluşturur. Özellikle sosyal medya hesapları, takipçi sayısına bağlı olarak mesajın etkisini artırabilir. Ancak mesajların diğer hesaplar tarafından paylaşılması çarpan etkisi yaratarak, içeriğin çok daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlar. Bu strateji, belirli bir düşünce etrafında kitleleri birleştirerek, istenen etkinin artmasına katkıda bulunur. Bu şekilde, toplumlar üzerinde psikolojik, duygusal ve bilişsel etkiler yaratılarak, kötü niyetli aktörlerin amaçlarına ulaşmaları kolaylaştırılır.

Bilişsel savaşın psikolojik öğeleri

İnsanın sınırlı bilişsel kapasitesi, özellikle dijital çağda sunulan büyük miktardaki bilgi karşısında yetersiz kalabilir. Bu sınırlılık, bireylerin her bir uyarana aynı derecede dikkat edememesine ve alınan bilgilerin işlenmesinde hatalar yapılmasına yol açabilir. Bu süreçte, bireylerin karar verme becerileri her zaman rasyonel olmayabilir. Özellikle sosyal medya platformlarının tasarımı, bireylerin doğrulama yanlılığına (confirmation bias) daha açık hale gelmesine neden olur. Filtre balonları, bireylerin sadece kendi görüşlerini doğrulayan içeriklerle karşılaşmasını sağlar ve farklı görüşlerin görünürlüğünü azaltır. Bu durum, bireylerin bilişsel yanlılıklara daha açık hale gelmesine ve toplumlar arasında kutuplaşmaya yol açabilir.

Bilişsel tamamlanma ihtiyacı, bireyin dış dünyayı anlamlandırma, öngörülebilirlik ve zihinsel düzen oluşturma çabasıdır. Bu ihtiyaç, bireylere belirsizliklere karşı net ve tutarlı yargılar geliştirme imkânı tanır. Ancak bu ihtiyacın karşılanamaması bireylerde rahatsızlık yaratır ve belirsizlikle mücadele etme gereksinimini artırır. Özellikle hakikat-ötesi (post-truth) dönemde, bilişsel tamamlanma ihtiyacı kötü niyetli aktörler tarafından stratejik bir araç olarak kullanılmaktadır.

Bilişsel savaş stratejileri, bireylerin ve toplumların bilişsel tamamlanma ihtiyaçlarından faydalanır. Kay-

nak aktörler, hedef toplumun bilişsel tamamlanma düzeylerini tespit ederek, bu ihtiyaçları karşılamak adına çeşitli algı yönetimi stratejileri geliştirir. Bu süreç, genellikle şu adımlarla gerçekleştirilir:

- 1. İstihbarat Toplama:** Hedef toplumun bilişsel tamamlanma ihtiyaçlarının, algılarının ve önceliklerinin belirlenmesi.
- 2. Mesajın Oluşturulması:** Hedef toplumun mevcut inançlarını pekiştiren veya yeniden şekillendiren hakikat anlatılarının geliştirilmesi.
- 3. Etki Yaratma:** Hedef toplumun algı, tutum ve davranışlarını değiştirmeye yönelik mesajların yaygınlaştırılması.
- 4. Kanaatin Kristalizasyonu:** Bireylerin düşünce ve inançlarının netleşerek sabitlenmesi.

Alternatif anlatılar ve bilgi kirliliği, bireylerin hakikat arayışını zorlaştırmakta ve bilişsel tamamlanma ihtiyacını artırmaktadır. Bu bilişsel iklimde, kötü niyetli aktörler, hedef toplumların belirsizliklerini kendi çıkarlarına uygun şekilde yönlendirebilir. Nihayetinde bu süreç, toplumsal bütünlüğü zayıflatabilir ve bireylerin resmi bilgi kaynaklarına olan güvenini sarsabilir.

Bilişsel savaşla mücadele ve direnç geliştirme

Bilişsel savaşın etkilerinden korunmak için bireylerin ve toplumların medya ve bilgi okuryazarlığını artırması, doğrulama mekanizmalarını güçlendirmesi ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Bilişsel operasyonlara karşı direnç oluşturmak için şu stratejiler benimsenebilir:

- **Medya ve bilgi okuryazarlığı:** Bireylerin dijital platformlarda karşılaştıkları bilgileri analiz etme ve doğrulama becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Yanlış bilgiye karşı farkındalık oluşturmak, dezenformasyon kampanyalarının etkisini azaltabilir.
- **Resmî kaynaklara güvenin artırılması:** Devlet kurumları ve güvenilir medya organları, toplumun bilgiye erişimini şeffaf ve güvenilir bir şekilde sağlamalıdır. Yanlış bilgilerin hızla çürütülmesi, bilişsel savaşın etkisini minimize edebilir.
- **Psikolojik dayanıklılığın güçlendirilmesi:** Bilişsel savaşın temel unsurlarından biri korku ve belirsizlik oluşturmaktır. Toplumun psikolojik olarak dayanıklı hale getirilmesi ve kriz anlarında sağlıklı tepkiler vermesi için eğitim programları düzenlenebilir.
- **Algı yönetimine karşı stratejik iletişim:** Kurumlar kendi anlatılarını oluşturmali ve doğru bilginin yayılmasını sağlamak için etkili iletişim stratejileri geliştirmelidir. Bu bağlamda, İletişim Başkanlığının stratejik iletişim çalışmaları ve Dezenformasyon ile Mücadele Merkezinin yürüttüğü faaliyetler, yanlış bilgilendirme kampanyalarına karşı önemli bir savunma mekanizması oluşturmaktadır.

Bilişsel savaş ve Zeytin Dalı Harekâtı

Bilişsel operasyonun somut örnekleri Zeytin Dalı Harekâtı'nda yaşandı. Zeytin Dalı Harekâtı, 20 Ocak 2018'de, PKK/KCK/PYD/YPG ve DEAŞ mensuplarını etkisiz hale getirmek, bölge halkını teröristlerin baskı ve zulmünden kurtarmak amacıyla Türkiye tarafından başlatıldı. 57 gün süren harekâтта 6.370 terörist etkisiz hale getirildi. Afrin bölgesi terörden arındırıldı ve yaklaşık 300 bin sivil, yerlerinden edildikleri Afrin'e geri döndü. Türkiye harekâtın ar-

dından, bölgenin altyapısını yeniledi; su, elektrik, kanalizasyon sistemlerini onardı ve karayollarını iyileştirdi. Harekât boyunca, Türkiye'nin en büyük önceliği sivil halkın güvenliğini sağlamak oldu. Ancak terör örgütü yandaşları, resmî bilgi kaynaklarına güvenilirliği azaltmak, harekâtı yavaşlatmak ve harekâta karşı kamuoyu oluşturabilmek için sosyal medyadan faydalandılar. Aşağıda bu faaliyetlere yönelik üç örneğe yer verilmiştir:

1 18 Mart 2018'de, sahte bir hesaptan yayımlanan bir paylaşımda, ağlayan bir kız çocuğunun fotoğrafı kullanılarak "Afrin'de Kürtlere Yönelik Türk Saldırganlığını Durdur" şeklinde bir mesaj yer alıyordu. Bu tür paylaşımlar, insanların duygularına hitap etmek amacıyla manipülasyon yapar. Sosyal medyada daha fazla etkileşim almak için çocukların masumiyetinden faydalanarak, infial oluşturmak hedeflenir. Ancak yapılan araştırmalar, fotoğrafın aslında Gazze'deki bir kız çocuğuna ait olduğunu ortaya koymuştur.

2 Benzer şekilde, terör örgütü yandaşları'nın Zeytin Dalı Harekâtı'nı karalamak amacıyla sosyal medya hesaplarından "Afrin'de soykırımı durdurun" etiketiyle paylaştığı, ağlayan bir çocuğa ait fotoğrafın aslında 5 Mayıs 2016'da bir internet sitesinde kullanıldığı ve Halep'te çekildiği tespit edilmiştir.

3 Son olarak terör örgütü yandaşları, sosyal medya üzerinden Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) Afrin'de gerçekleştirdiği Zeytin Dalı Harekâtı'na yönelik kara propaganda yapmak için Türk bayrağını hedef alan sahte içerik montajla yanlış bilgi yaymaya çalıştı. Amaçları TSK ve Türkiye'yi karalamaya yönelikti. Anadolu Ajansı'nın 28 Ocak 2018'de Burseya Dağı'nda çektiği ve harekâtın simgesi haline gelen Türk bayraklı asker fotoğrafı manipüle edilerek kullanıldı. Bu çerçevede, söz konusu fotoğrafa DEAS'ın örgütsel flaması eklenerek dezenformasyon yapıldığı tespit edilmiştir.

Bu tür dezenformasyonlar, hızla yayılma potansiyeline sahiptir ve hatta algı operasyonu başarılı olmasa bile, bu yanlış bilgiler binlerce kişiye ulaşabilmektedir. Sosyal medyanın sunduğu anonimlik, içeriklerin hızlı bir şekilde yayılarak yanlış bilgiye dayalı toplumsal algıları şekillendirmeye neden olabiliyor. Bu manipülasyonların etkisi, yalnızca bireylerin yanlış bilgilendirilmesiyle sınırlı kalmıyor; aynı zamanda toplumda derin bir güven kaybına ve kutuplaşmaya yol açabiliyor.

Bilişsel savaş, modern çağın en büyük tehditlerinden biri olarak, bireylerin ve toplumların düşünce süreçlerini doğrudan hedef almaktadır. Geleneksel savaş yöntemlerinden

farklı olarak, fiziksel değil bilişsel üstünlük sağlamak amaçlanmaktadır. Bu nedenle, bireylerin ve kurumların bu tür tehditlere karşı bilinçli olması, dezenformasyon ve manipülasyon tekniklerine karşı savunma mekanizmaları geliştirmesi kritik öneme sahiptir.

Bilişsel savaşın etkilerini en aza indirmek için eğitim, medya okuryazarlığı ve psikolojik dayanıklılığı artıran politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde toplumlar, bilgi çağında zihinlere yönelik yürütülen bu savaşta kendilerini koruyabilir ve bağımsız karar alma süreçlerini sürdürebilirler.